

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
Заместник-министър на образованието и науката

ЗАПОВЕД
№ РД 09-1105/1108.....2016 г.

На основание чл. 25, ал. 4 от Закона за администрацията, § 24, ал. 2 от Преходните и заключителни разпоредби на Закона за предучилищното и училищното образование, чл. 102, ал. 2 от Правилника за прилагане на Закона за народната просвета, § 1, ал. 2 от Преходните и заключителните разпоредби на Наредба № 4 от 2015 г. за учебния план и чл. 17, ал. 2 от Наредба № 6 от 2001 г. за разпределение на учебното време за достигане на общообразователния минимум по класове, етапи и степени на образование, при спазване изискванията на чл. 66, ал. 1 и 2 от Административнопроцесуалния кодекс и във връзка с осигуряването на обучението по учебен предмет и Заповед № РД 09-205/29.02.2016 г. на министъра на образованието и науката

УТВЪРЖДАВАМ

Учебна програма за задължителна професионална подготовка по учебен предмет **латински език с медицинска терминология - теория за професията код 726010 „Изпълнител на термални процедури“**, специалност код 7260101 **„Извършване на процедури в балнеологични и други възстановителни центрове“** от професионално направление код 726 **„Терапия и рехабилитация“**.

Учебната програма влиза в сила от учебната 2016/2017 година.

ДИЛЯН СТАМАТОВ

Заместник-министър на образованието
и науката

Съгласували:

Красимир Вълчев, главен секретар,

Експерт от дирекция „Правна”,

Евгения Костадинова, директор на дирекция „ОПОС”,

Емилия Вълчовска, началник отдел „ПОО”, дирекция „ОПОС”,

Изготвил:

Магдалена Станулова, гл. експерт, отдел „ПОО”, дирекция „ОПОС”,

6.08.2016

УЧЕБНА ПРОГРАМА

за задължителна професионална подготовка

по

Учебен предмет

ЛАТИНСКИ ЕЗИК С МЕДИЦИНСКА ТЕРМИНОЛОГИЯ

Утвърдена със Заповед № РД 09 -..... Г.

теория

ПРОФЕСИОНАЛНО НАПРАВЛЕНИЕ:

код 726 „Терапия и рехабилитация“

ПРОФЕСИЯ:

код 726010 „Изпълнител на термални процедури“

СПЕЦИАЛНОСТ:

код 7260101 „Извършване на процедури в балнеологични и други възстановителни центрове“

София, 2016 г.

I. ОБЩО ПРЕДСТАВЯНЕ НА УЧЕБНАТА ПРОГРАМА

Учебният предмет **латински език с медицинска терминология** се изучава в X клас и е част от задължителната професионална подготовка на учениците от професия **„Изпълнител на термални процедури“**, специалност **„Извършване на процедури в балнеологични и други възстановителни центрове“** от професионално направление **„Терапия и рехабилитация“** от Списъка на професиите за професионално образование и обучение по чл. 6 от Закона за професионалното образование и обучение.

Изучаването на латински език е средство за овладяване на професионалния език на медицинската наука – медицинската терминология. Целта на обучението е да се повиши нивото на познание в анатомичната, клиничната и фармацевтичната област, свързано с лечението на пациентите. В курса на обучение учениците ще бъдат подготвени да боравят както с общомедицинската, така и със строго специализираната лексика, а часовете за упражненията ще дават възможност за практическото прилагане на натрупаните теоретични знания. Това обезпечава бъдещия професионален резултат и цели създаването на компетентен в медицинската терминология специалист. Доминиращ компонент на анатомичната терминология е латинският език. По отношение на клиничната терминология акцентът в обучението пада върху гръцките терминоелементи и начините на словообразуване, като целта е да се вникне в семантиката на термините, конструирането им по зададено значение и прилагането на граматическите правила при писането на диагнози. В часовете по латински език с медицинска терминология се включва общомедицинска лексика, която е базова за всички медицински специалности, както и специализирана терминология, свързана с конкретната специалност.

Формирането на професионални компетенции по учебния предмет е на основата на усвояване на знания за латинската фонетика и морфология, както и познанията по рецептура.

Учебното съдържание е структурирано в 14 теми, като разкрива възможности за усвояване и прилагане както на граматическите правила в латинския език, така и на специфични термини, използвани в медицината, балнеологията, рехабилитацията и възстановителните процедури.

Обучението по предмета се извършва във взаимовръзка с учебните предмети от културно-образователните области „Чужди езици“, „Български език и литература“, „Природни науки и екология“, както и от подготовка по професията. Придобитите знания по предмета имат базисен характер по отношение на усвояването на медицинската терминология в обучението по предметите от специфичната професионална подготовка.

II. ЦЕЛИ НА ОБУЧЕНИЕТО ПО УЧЕБНИЯ ПРЕДМЕТ

Обучението по предмета има следните цели:

- придобиване на знания за основните граматически правила в латинския език и умения за прилагането им при самостоятелно конструиране на кратки езикови единици и словосъчетания;
- усвояване на граматичните единици, използвани в терминологията за постигане на правилно и точно изразяване в изписването на анатомични, клинични и фармакологични термини;
- придобиване на умения за конструиране на термини по зададено значение с прилагане на граматически правила при писането на диагнози;
- придобиване на знания за структурата на рецептата;
- придобиване на професионални компетенции при разчитане на рецепти и документация с използване на медицинска терминология;
- изграждане на умения за адекватно приложение на теоретичното познание в конкретна практическа дейност и осигуряване на компетентно и безопасно за пациентите поведение;
- изграждане на нагласа за самостоятелна творческо-познавателна дейност с учебна, справочна и специализирана литература.

III. РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА УЧЕБНОТО ВРЕМЕ

X клас II учебен срок – 18 учебни седмици x 2 учебни часа = 36 учебни часа

IV. УЧЕБНО СЪДЪРЖАНИЕ

Учебното съдържание е структурирано в 14 теми. За всяка тема е записан броят на часовете. Часовете за всяка тема са разпределени за нови знания и за упражнение. За постигане целите на обучението учителят разпределя броя на часовете, предвидени по учебния план и по учебната програма в годишното си разпределение.

РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА УЧЕБНИЯ МАТЕРИАЛ ПО ТЕМИ

№	Тема	Нови знания	Упражнения	Часове общо
1.	История и значение на латинския език. Азбука и произношение. Ударение.	1	1	2
2.	Първо и второ склонение на съществ. имена.	1	1	2
3	Прилагателни имена по 1 и 2 склонение.	1	1	2
4.	Трето склонение на съществ. имена	2	2	4
5.	Прилагателни имена по трето склонение. Сегашно деятелно и минало страдателно причастие.	2	1	3
6.	Четвърто и пето склонение на съществителните.	2	1	3
7.	Степенуване на прилагателните имена. Предлози.	1	1	2
8.	Латински и гръцки префикси при съществителните и прилагателните имена.	1	1	2
9.	Суфикси при съществителни и прилагателни имена. Рецептура. Химическа, ботаническа и лекарствена номенклатура.	1	2	3
10.	Структура на рецептата. Гръцки терминоелементи в рецептурата. Превод на рецепти.	1	2	3
11.	Клинична терминология - обща част.	1	1	2
12.	Клинична терминология - специализирана част: хирургия, ортопедия и травматология.	1	2	3
13.	Клинична терминология - специализирана част: вътрешни болести.	1	1	2
14.	Клинична терминология - специализирана част: неврология и психиатрия.	1	2	3
	ОБЩО	17	19	36

Тезис на учебното съдържание

1. АЗБУКА. ПРОИЗНОШЕНИЕ И УДАРЕНИЕ. Кратка история на латинския език. Латинска азбука - особености на произношението. Ударение. Правила за ударението. Дълги и кратки срички по природа и положение.
2. СЪЩЕСТВИТЕЛНО ИМЕ. Граматични категории на съществителното име в латинския език: Род .Число. Падеж: Функция на падежите. Въпроси, на които отговаря всеки падеж.

Употреба на падежите в медицинската терминология. Склонение на имената: Наличието на пет склонения на съществителни и прилагателни по първите три. Определяне номера на склонението. Речникови форми на съществителните и прилагателни. ПЪРВО СКЛОНЕНИЕ *Declinatio prima*. Характеристика на склонението. Окончания за първо склонение. Лексикален минимум. Първо гръцко склонение. ВТОРО СКЛОНЕНИЕ. Характеристика на склонението. Окончания за второ склонение. Особености на склонението на имената от среден род. Лексически минимум. Изключения от правилата за рода. Второ гръцко склонение. Правила за превод на медицинска терминология. Упражнения за превод от български на латински и обратно.

3. ПРИЛАГАТЕЛНИ ИМЕНА. Съгласувано определение. Несъгласувано определение.. Прилагателните имена по първо и второ склонение. Окончания на прилагателните. Склонение на прилагателните. Лексикален минимум. Упражнения.

4. ТРЕТО СКЛОНЕНИЕ. ТРЕТО КОНСОНАНТНО СКЛОНЕНИЕ. Особености на трето склонение. Деление на три подгрупи. Равносрични и неравносрични думи. Определяне на основата на неравносричните думи. Трето консонантно склонение. Характеристика на склонението. Окончания на трето консонантно склонение. Лексикален минимум. Трето гръцко склонение: суфикси за образуване на клинични термини - възпаление, ракови заболявания, отоци, обриви. ТРЕТО ВОКАЛНО СКЛОНЕНИЕ. Характеристика на склонението. Равносрични съществителни имена от женски род от латински произход. *Nom. sg. - is, Gen. sg. - is*. Съществителни имена от гръцки произход, равносрични, в *Nom. sg.* имат окончание - *is*. в *Gen. sg. - is*. Съществителни имена от среден род, завършващи в *Nom. sg.* на -*e, -al, -ar*. Окончания на трето вокално склонение. Лексикален минимум.

5. ТРЕТО СМЕСЕНО СКЛОНЕНИЕ. Характеристика на склонението. Равносрични съществителни от мъжки и женски род, окончаващи в *Nom. sg.* на - *is, - es*; а в *Gen. sg.* на - *is*. Едносрични съществителни имена в *Nom. sg.* от трите рода, с основа на две съгласни. Окончания на трето смесено склонение. Лексикален минимум. Упражнения.

6. ПРИЛАГАТЕЛНИ ПО ТРЕТО СКЛОНЕНИЕ. Деление на прилагателните имена по трето склонение на три групи. Прилагателни с три окончания. *m. - er, f. - is, n. - e*. Прилагателни имена с две окончания. *m, f - is, n - e*. Към тази група прилагателни принадлежат образуваните с помощта на суфиксите: - *alis, - ale; aris, - are, - bili, - bile* - *formis, - forme*. Прилагателни имена с едно общо окончание за трите рода. Като прилагателни имена с една обща форма се скланят и сегашните деятелни причастия, които в латински завършват в *Nom. sg.* на - *ns, Gen. sg. - ntis*. Склонение на прилагателните имена от трето склонение. Лексикален минимум. Упражнения.

7. ЧЕТВЪРТО И ПЕТО СКЛОНЕНИЕ. Характеристика на склоненията: Към четвърто склонение спадат съществителни имена от мъжки и среден род. В *Nom. sg.* думите от

мъжки род имат окончание - us, а среден род -u. В Gen. sg. и двата рода имат окончание - us. Към пето склонение спадат съществителни от женски род, в Nom. sg. завършващи на - es, а Gen. sg. -ei. Окончания на склоненията. Лексикален минимум.Упражнения.

8. СТЕПЕНУВАНЕ НА ПРИЛАГАТЕЛНИ ИМЕНА. Степенуване на прилагателните имена: положителна - gradus positivus, сравнителна - gradus comparativus, превъзходна - gradus superlativus. Gradus positivus. Gradus comparativus: образуване на сравнителна степен, склонение на прилагателните в сравнителна степен, изразяване на сравнение в изречението. Gradus superlativus: образуване на превъзходна степен, прилагателните в превъзходна степен се скланят по първо и второ склонение, употреба на превъзходна степен в изречението. Неправилни степени за сравнение. Употребата на степени за сравнение, образувани от предлози. Предлози.

9. ЛАТИНСКИ ПРЕДСТАВКИ: a-, ab-, abs- = отделяне, отдалечаване; ad- = приближаване, присъединяване; circum- = положение наоколо, около; co-, col-, con-, com- = свързаност, съвместна дейност; contra- = срещу, против; de = слизване надолу; dis-, dif-, di- движение във всички посоки, раз-; e-, ef-, ex- = движение из нещо, из-; extra- = извън-; in- = във-, отрицание; infra- = положение под нещо; intra- = вътре във; ob- = противопоставяне; per- = движение през нещо, засилва дадено значение; prae- = пред нещо; pro- = излизане напред; re- = движение назад; sub- = под нещо, намалява дадено значение, super- = положение над нещо, supra- = положение един над друг; trans- = преместване. ГРЪЦКИ ПРЕДСТАВКИ: a-, an- = липса, отрицание; ana- = движение нагоре, повторение; anti- = против, срещу; apo- = отделяне, произход, прекъсване; cata- = движение надолу; dia- = движение на всички страни, раз-, през-; dys- = разстройство, нарушаване функциите; es- = отделяне, из-, от-; ecto-, eho- = навън, вън от; endo-, en- = вътре, във; epi- = над; meta- = промяна; para- = положение от две страни, сходство; peri- = около; pro- = напред, предварително; syn- = заедно, със; hyper- = над, свръх; hypo- = под, по-малко.

Суфикси при съществителни и прилагателни имена.

10. РЕЦЕПТУРА. Химическа номенклатура. Названия на химическите елементи. Названия на киселините. Названия на оксидите. Названия на солите.

11. СТРУКТУРА НА РЕЦЕПТАТА: Общи сведения. Структура на рецептата. Части на рецептата. Употреба на падежите в рецептата. Изразяване на количеството. Използвани съкращения в рецептите.

12. Клинична терминология - обща част.

13. Клинична терминология - специализирана част: хирургия, ортопедия и травматология.

14. Клинична терминология - специализирана част: вътрешни болести.

15. Клинична терминология - специализирана част: неврология и психиатрия.

V. ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИ ОТ ОБУЧЕНИЕТО

В края на обучението учениците трябва да:

знаят:

- латинската азбука;
- основните граматически правила в латинския език;
- основните медицински термини;
- частите на рецептата;
- граматическите и словообразователните правила за функционирането на латинската медицинска терминология;
- съгласуването в словосъчетанията при употребата на клинична терминология.

могат да:

- конструират самостоятелно кратки езикови единици и словосъчетания;
- разчитат правилно медицинските термини в поставената диагноза и назначеното лечение;
- употребяват основни понятия от латинската и медицинската терминология, свързани с физикалната терапия и рехабилитация;
- изграждат умения за осигуряване на компетентно и безопасно за пациента/клиента поведение;
- развиват умения за здравословен начин на живот;
- развиват умения за работа в екип;
- работят с научна и справочна литература.

VI. АВТОРСКИ КОЛЕКТИВ

Полина Иванова Георгиева - ПГ по туризъм „Ал. Константинов“- гр. Плевен

Малинка Димитрова Маринова - ПГ по туризъм „Ал. Константинов“- гр. Плевен

VII. ЛИТЕРАТУРА

1. LINGUA LATINA MEDICINALIS. Авторы: В. Николова и И. Колева. Олимп, София, 2000 г..
2. Препоръчителен речник “Terminologia medica polyglotta”, prof. Georgi Arnaudov, Sofia, 1975 и сл.
3. Георгиева, Н. Lingua Latina – учебник по латински език. изд. къща Хермес, 2005 г.

